

Ud af usynligheden

Interviews med ældre homoseksuelle

Hvad kan ældre homoseksuelle personer fortælle om livet som gammel – og som homoseksuelle? Ny bog med personlige fortællinger om et hidtil ubelyst emne

Ældre og seksualitet er stadig et tabubelagt område, og dette gælder i endnu højere grad, når det drejer sig om ældre homoseksuelle. Det er ikke kun i mainstreamkulturen og den ældre- og sundhedsfaglige litteratur, at de ældre homoseksuelle er fraværende, men også inden for den homoseksuelle subkultur har der været meget lidt fokus på de ældre generationer af homoseksuelle. Årsagerne til denne tavshed er komplekse, men hænger sammen med den kulturhistoriske tabuisering af homoseksualitet, som først for nyligt er blevet blødt op. Opblødningen kan spores på mange punkter i vores samfund, fx helt konkret ved at homoseksualitet ikke længere figurerer som en sygdom i Sundhedsstyrelsens register.

Homoseksuelle danskere har i dag opnået de fleste basale rettigheder og har fået rollemodeller i de mange kendte, der har valgt at være åbne om det, at de er tiltrukket af eget køn. Forestillingen om homoseksualitet og homoseksuel adfærd som en alvorlig synd har været fremherskende i størstedelen af kristendommens historie og forfægtes stadig af den katolske kirke og højrekristne kræfter rundt om i verden.

Herhjemme er den kristent begrundede modstand imod homoseksualitet ikke længere toneangivende eller særlig udtalt i den offentlige debat og fremføres mest af mindre kristne grupperinger. En anden forklaring på den manglende omtale af de ældre homoseksuelles eksistens kan man finde i den generelle ungdomsdyrkelse i vores kultur, som gør, at vi har svært ved at kapere, at ældre overhovedet har en seksualitet. Tavsheden omkring denne gruppe inden for den ældre faglige verden kan bero på en berøringsangst over for emnet, som hænger sammen med, at de ældre ge-

nerationer har været udsat for fortidens stigmatiserende syn på homoseksualitet over lang tid, hvorfor fordomme kan være mere rodfæstede blandt disse end i resten af befolkningen. Personlige interviews med ældre homoseksuelle kan give et erfaringsbaseret indblik i den forandring, der er sket i samfundets syn på homoseksualitet i de interviewedes levetid, ligesom de kan tilføre mere viden om de ældre homo- og biseksuelle, som hidtil kun er sparsomt belyst.

Undersøgelsen

Ældre homoseksuelle er i denne undersøgelse defineret som homo- eller biseksuelle mænd og kvinder i alderen 60+ fra hele landet. De blev fundet via annoncer i både homo- og mainstreammedier og gennem netværk. Der var en del flere mænd end kvinder, som meldte sig, så en tredjedel af de i alt 18 interviewede personer er kvinder.

Interviewene blev fortrinsvis foretaget i deres eget hjem og blev optaget på bånd, som senere blev transskriberet og redigeret til en sammenhængende portrætsamtale eller livshistorie med særlig fokus på de psykosociale aspekter ved et liv som homoseksuel.

Interviewene blev gennemført som en uformel og ustruktureret samtale med udgangspunkt i en interviewguide med temaer som de tidligste erfaringer med tiltrækning af eget køn, erfaringer med udspring og omgivelsernes reaktioner, kærlighed og seksualitet, diskrimination m.fl.. Derudover blev de interviewede spurgt om deres forhold til religion, om holdninger til rettigheder og tilbud til målgruppen. Endelig blev de også spurgt om deres erfaringer med at blive ældre og med at blive ældre som homoseksuelle, samt om deres forventninger til fremtiden. Graden af en mulig anony-

misering er blevet aftalt med den enkelte. Alle interviewede har haft mulighed for at gennemse de færdigredigerede interviews og godkende deres portrætfoto inden en evt. offentliggørelse.

Den, der lever skjult, lever godt?

Det samlede interviewmateriale tegner et mangfoldigt billede af nogle meget forskellige individer med vidt forskellige erfaringer i rygsækken. Fortællingerne rækker lige fra soltrålehistorier om et ret ukompliceret liv som åben bøsse, hvor man ikke har mødt nogen nævneværdig diskrimination, til beretningen om en skabsbøsse, som ikke agter at springe ud af skabet på trods af, at han er meget afklaret om prisen for at leve med en *livsløgn*, som han selv kalder det. Sidstnævntes historie er vigtig, da den er med til at sætte de øvrige historier i perspektiv og hidrører fra en gruppe, som ellers er svær at få fat på til en undersøgelse af denne art. For når man baserer sin rekruttering af deltagere på, at de fleste selv skal melde sig, vil der være en tendens til, at man fortrinsvis får kontakt med meget socialt udadvendte typer, som ikke nødvendigvis er repræsentative for målgruppen som sådan. Den personlige beretning om et liv i skabet samt beretningerne om flere af informanternes sene udspring minder os samtidig om det faktum, at det med at springe ud som homo- eller biseksuel ikke blot er et ungdomsfænomen, men for mange en livslang proces, som også kan finde sted midtvejs eller sent i livet.

Diskrimination

Mange af de interviewede har på et eller andet tidspunkt i deres liv oplevet at få en dårlig behandling pga. deres seksuelle orientering. Alligevel er det kun

godt halvdelen, der svarer, at de har følt sig diskriminerede, når de bliver spurgt direkte. Det er selvfølgelig opløftende, at ca. halvdelen efter eget udsagn ikke føler, at de har været udsat for diskrimination eller dårlig behandling, men man skal altid være forsigtig med at tillægge de afgivne svar en alt for stor sandhedsværdi, da der kan være mange årsager til, at folk svarer, som de gør. Hvis man vælger at svare bekræftende på spørgsmålet om, hvorvidt man har oplevet diskrimination, kan det virke som om, man gør sig selv til et offer; en rolle de færreste har lyst til at påtage sig. Endvidere kan den lave bekræftende svarprocent skyldes, at de interviewede ikke tillægger deres egne genvordigheder særlig stor betydning, fordi de kender til nogle, som har mødt langt mere modstand og afstandtagen, end de selv har.

Regnbueplejehjem

Nogle af de interviewede er principielt imod, at homoseksuelle betragtes som en særlig gruppe, der skal tages særlige hensyn til. Et flertal ønsker dog en fuldkommen ligestilling i forhold til danske homoseksuelles ret til kirkelig vielse og adoption.

De fleste af de interviewede er ligeledes positive over for særlige tilbud til målgruppen som fx regnbueplejehjem (note 2). Som begrundelse for et plejehjemstilbud for netop denne målgruppe anføres, at det ville give muligheder for en

forbedret omsorg, en øget fællesskabsfølelse og desuden forebygge diskrimination. De fleste af de interviewede frygter, at de selv skulle komme i en situation, hvor de skal på plejehjem, og et regnbueplejehjem ses derfor blot som et mindre onde end det sædvanlige plejehjemstilbud. Flere af de interviewede giver dog udtryk for, at man nok ville have endnu mere gavn af homoollekker, da plejehjemsbeboere ofte er så svækkede, at det er begrænset, hvor meget de får ud af det øgede sociale fællesskab, som er en af hovedargumenterne, der fremhæves af fortalere for regnbueplejehjem. Det andet hovedargument fra de interviewede for ideen om et specialplejehjem til ikke-heteroseksuelle ældre (Note 3) fokuserer på muligheden for at yde en bedre omsorg fra et personale, der bevidst har valgt at arbejde med denne målgruppe.

Om at blive ældre

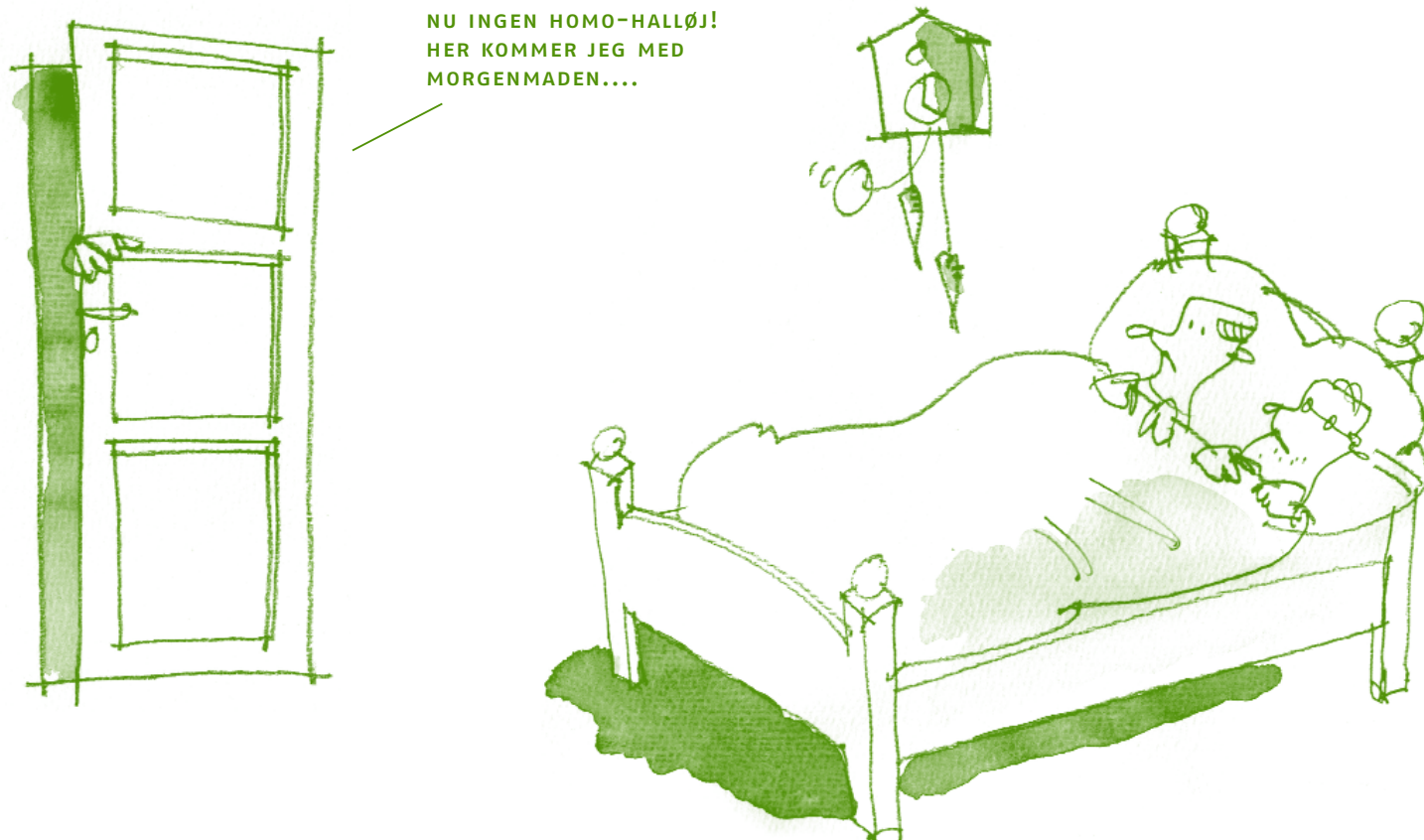
De interviewede er blevet spurgt om, hvordan de generelt har det med at blive ældre, og hvordan de har det med at blive ældre som homo- eller biseksuelle. De fleste svarer på det første spørgsmål ud fra nogle pragmatiske betragtninger om deres helbred, og hvordan det eventuelt lægger en dæmper på deres udfoldelsesmuligheder. Mange konstaterer nøgternt, at der ikke er noget at stille op over for den kronologiske nedtælling, og at det derfor gælder om

I en interviewundersøgelse med ældre homoseksuelle mænd og kvinder er der fremkommet ny viden om, hvad sammenhængen mellem alder og ikke-heteroseksuel orientering kan betyde i alderdommen. Med et livsløbsspektiv viser undersøgelsen desuden, hvordan samfundets normer har ændret sig med tiden, og hvordan dette har haft indflydelse på de nu aldrende homoseksuelle menneskers liv og deres forhåbninger til fremtiden, både deres egen og mere generelt. (Note 1)

Jens Vesterlund er cand.mag. i religionssociologi fra Københavns Universitet med tilvalgsfag på bl.a. Kvinde- og Kønsstudier.

jvesterlund@yahoo.dk

De mange åbenhjertige beretninger fra interviewundersøgelsen, hvor de fleste deltagere modigt har valgt at stå frem med fornavn og billede, tyder på, at tiden har været inde til at bryde det tabu, som har eksisteret omkring ældre og homoseksualitet

Ældre homoseksuelle ønsker plejehjem, hvor de ansatte har valgt at arbejde med denne gruppe

at få så meget ud af tilværelsen som muligt. Andre nævner det tab af venner og familie, man uvægerligt kommer ud for, jo ældre man bliver. Nogle klager over den generelle usynliggørelse af ældre i medierne og det stereotype billede af ældre som nogle, der behøver hjælp på trods af, at de fleste klarer sig rigtig godt.

Det overordnede indtryk i undersøgelsen er, at de interviewede er ret aktive og generelt får meget ud af deres senioriltivarelse. De slår sig som regel til tåls med, at de ikke overkommer helt så meget eller i det samme tempo, som de tidligere kunne præstere. Nogle har stadig deltids- eller periodevist arbejde, og kun et fåtal giver udtryk for, at de savner at være fuldtidsbeskæftigede. Tværtimod ser det ud som om, de fleste har fået mulighed for at dyrke og afprøve nye interesser, musik, motion, sang, samt at deltage i frivilligt arbejde og rejse, som de ikke i samme grad havde tid til, før de forlod arbejdsmarkedet. Nogle af kvinderne synes ligefrem be-

gejstrede over at blive ældre med de nye udfordringer og muligheder, det giver. Ud fra det samlede interviewmateriale ser det ud som om, at tanken om at blive ældre er lidt mere skræmmende for mændene, end det er tilfældet for kvinderne.

Med hensyn til det at blive ældre som homo- eller biseksuel klager flere af mændene over, at bøsse miljøet er meget ungdomsfikseret, hvorimod flere af kvinderne fremhæver rummeligheden inden for det lesbiske miljø, hvor kvinder ikke på samme måde taber værdi på markedet i takt med at de ældes, sådan som det tilsyneladende er tilfældet blandt bøsserne. Flere af mændene anfører dog samtidig, at det ud fra deres egne erfaringer ikke er vanskeligt at finde sexpartnere - også blandt yngre fyre. Noget af forskellen i synet på alder blandt kvinder og mænd og ungdomsfikseringen i bøsse miljøet kan bero på forskellige kontaktformer mellem de to køn. Flere af de interviewede mænd

beretter om, at de typisk har fået eller får kontakt med andre mænd via et sextræf, altså et planlagt eller spontant møde med en anden mand, hvor det seksuelle er i centrum. I kvindernes bidrag hører man ikke om en lignende målrettet jagt på seksuelle oplevelser. Derimod ser det ud til, at kvinderne typisk får eller har fået kontakt til andre kvinder i andre sociale sammenhænge fra deres hverdagsliv. Nogle af de sent udsprungne homoseksuelle kvinder og mænd giver udtryk for, at det bliver sværere at blive integreret i homomiljøet, jo ældre man er, når man springer ud. Det gælder ikke mindst for mændene, hvor man som ældre bøsse godt kan føle sig udenfor i homobarmiljøet, som ser ud til at spille en vigtigere rolle som mødested, end det er tilfældet blandt kvinderne. Et tidligt udspring er i sig selv ikke nogen garanti for, at man ikke senere kan føle sig isoleret, eksempelvis hvis partneren dør, og man ikke har noget netværk med andre inden for homoverdenen. Den eneste in-

Forhåbentlig vil en undersøgelse som denne bidrage til, at de ældre homoseksuelle synliggøres, således at yngre homo- og biseksuelle får mulighed for at spejle sig i deres erfaringer

interviewdeltager fra undersøgelsen, der lever helt skjult med sin seksualitet, er meget betegnende også ham, der ser med den største bekymring og frygt på tanken om at blive gammel som bøsse.

Perspektiver for fremtiden

Generelt er det opløftende, at de fleste interviewede tror på, at det vil blive lettere at leve som homo- eller biseksuel for kommende generationer i Danmark. Samtidig manes der til fortsat årvågenhed, holdningsbearbejdelse og kamp for at nå frem til en situation, hvor homoseksuelle er fuldt ud ligestillede med heteroseksuelle, for denne forjættede situation ligger stadig et godt stykke ude i fremtiden ifølge flere af de interviewede.

De mange åbenhjertige beretninger fra interviewundersøgelsen, hvor de fleste deltagere modigt har valgt at stå frem med fornavn og billede, tyder på, at tiden har været inde til at bryde det tabu, som har eksisteret omkring ældre og homoseksualitet. Forhåbentlig vil en

undersøgelse som denne bidrage til, at de ældre homoseksuelle synliggøres, således at yngre homo- og biseksuelle får mulighed for at spejle sig i deres erfaringer. Endvidere er det min forhåbning, at de ældre homoseksuelle anerkendes og respekteres som en naturlig del af den ældre befolkning i Danmark, hvis behov og eksistens man skal tage højde for, når man planlægger fremtidens ældre- og sundhedspolitik. I den forbindelse vil det være oplagt at vende blikket mod udlandet og lære af de erfaringer, man har gjort sig dér i forhold til at målrette tilbud til ældre, som ikke er heteroseksuelle.

Referencer

Vesterlund, Jens. 2008. *Ud af usynligheden – ældre homoseksuelles livshistorier*. Frydenlund, Danmark.

Note 1

Artiklen baserer sig på resultaterne af en kvalitativ undersøgelse lavet for Gerontologisk Institut (GI) i et samarbejde med Landsforeningen for Bøsser og Lesbiske (LBL), (Vesterlund 2008).

LBL deltog i en følgegruppe med repræsentanter fra GI og to af de økonomiske bidragsydere, EGV Fonden og Københavns Kommune. Derudover modtog projektet støtte fra Sygekassernes Helsefond og EU-midler via Socialministeriet fra puljen 2007 – *lige muligheder for alle*.

Note 2

Betegnelsen regnbue- knytter sig til alternative familieformer, der ikke afspejler den normative kernefamilieform med far, mor og to børn. Et regnbueplejehjem er således et plejehjem for mennesker med alternative familiedannelser i deres livshistorie.

Note 3

I en international sammenhæng omtaler man typisk denne gruppe som LGBT (Lesbian, Gay, Bisexual, Transgender eller på dansk: Lesbiske, bøsser, biseksuelle og transseksuelle).

Se anmeldelse s. 22